

Lineární algebra II, přednáška Mgr. Milana Hladíka, Ph.D.

Poznámky sepsal Robert Husák

Letní semestr 2009/2010

Obsah

1	Permutace	1
2	Determinant	3
3	Polynomy	7
4	Vlastní čísla	9
5	Positivně definitní matice	18
6	Převod matice do diagonálního tvaru	21
7	QR rozklad	22
8	SVD rozklad	26

1 Permutace

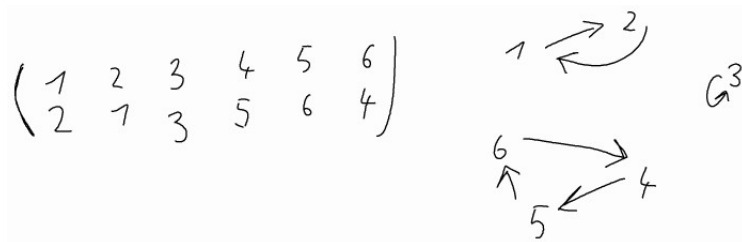
Definice 1.1. Permutace je vzájemně jednoznačné zobrazení na množině $\{1, \dots, n\}$

Definice 1.2. S_n je množina všech permutací na $\{1, \dots, n\}$

Definice 1.3. $id\ i = i\ \forall i \in \{1, \dots, n\}$

1.1 Zadání

- tabulkou
- graficky

Obrázek 1: Tabulkou, graficky

- cyklicky: $(1, 2)(3)(4, 5, 6)$
- redukovaný cyklicky: $(1, 2)(4, 5, 6)$

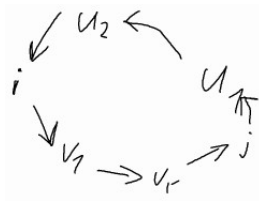
Definice 1.4. Inverzní permutace: $p^{-1} = y \Leftrightarrow p(y) = i$

Definice 1.5. Skládání permutací: $(p \circ q)(i) = q(p(i))$

Definice 1.6. Znaménko permutace: $\text{sgn } p = (-1)^{n-k}$, kde k je počet cyklů p

Věta 1.7. Nechť $p \in S_n, t \in S_n$ transpozice, $t = (i, j)$, pak $\text{sgn } p = -\text{sgn } t \circ p$

Důkaz. 1. i, j padnou do jednoho cyklu p

Obrázek 2: p_1

$$t \circ p_1 = (i, u_1, \dots, u_s), (j, v_1, \dots, v_r)$$

2. i, j v různých cyklech p

Obrázek 3: p_1, p_2

$$t \circ (p_1), (p_2) = (i, v_1, v_2, \dots, v_r, j, u_1, u_2, u_s)$$

Věta 1.8. $\forall$ permutace $p \in S_n$ lze rozložit na složení transpozic

Důkaz. Každý cyklus se rozloží zvlášť:

$$(v_1, v_2, \dots, v_s) = (v_{s-1}, v_s) \circ \dots \circ (v_2, v_3) \circ (v_1, v_2)$$

Důsledek 1.9. $\text{sgn } p = (-1)^r$, kde r je počet transpozic v rozkladu p

Důkaz. $p = t_1 \circ t_2 \circ \dots \circ t_r \circ id$

Důsledek 1.10. $\text{sgn } p \circ q = \text{sgn } p \cdot \text{sgn } q$

Důkaz. $p = t_1 \circ t_2 \circ \dots \circ t_r, q = t'_1 \circ t'_2 \circ \dots \circ t'_r$

Důsledek 1.11. $\text{sgn } p^{-1} = \text{sgn } p$

Důkaz. $1 = \text{sgn}(id) = \text{sgn}(p \circ p^{-1}) = \text{sgn}(p) \text{sgn}(p^{-1})$

2 Determinant

Definice 2.1. $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$, determinant A je $\det A = |A| = \sum_{p \in S_n} \operatorname{sgn} p a_{1p(1)} a_{2p(2)} \dots a_{np(n)} =$

Obrázek 4: Z definice determinantu

Příklad 2.2. $\det I_n = 1$

Příklad 2.3. Horní trojúhelníková matice A : $\det A = a_{11} a_{22} \dots a_{nn}$

Tvrzení 2.4. $\det A^T = \det A$

Důkaz.

$$\begin{aligned} \det A^T &= \sum_{p \in S_n} \operatorname{sgn} p \prod_{i=1}^n (A^T)_{ip(i)} = \sum_{p \in S_n} \operatorname{sgn} p \prod_{i=1}^n a_{p(i)i} = \\ &= \sum_{p^{-1} \in S_n} \operatorname{sgn} p^{-1} \prod_{i=1}^n a_{ip^{-1}(i)} = \sum_{q \in S_n} \operatorname{sgn} q \prod_{i=1}^n a_{iq(i)} = \det(A) \end{aligned}$$

Pozorování 2.5. Obecně $\det(A+B) \neq \det A + \det B$

Věta 2.6 (Řádková linearita determinantu). $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$, $b \in \mathbb{R}^n$, pak $\det(A + e_i \cdot b^T) = \det A + \det(A + e_i(b^T - A_{i*}))$

Důkaz.

$$\det(A + e_i b^T) = \sum_{p \in S_n} \operatorname{sgn}(p) \left(\prod_{i \neq j=1}^n a_{jp(j)} \right) (a_{ip(i)} + b_{p(i)}) = \sum_{p \in S_n} \operatorname{sgn}(p) \prod_{j=1}^n a_{jp(j)} + \sum_{p \in S_n} \operatorname{sgn}(p) b_{p(i)} \prod_{i \neq j=1}^n a_{jp(j)}$$

Jak elementární řádkové úpravy ovlivňují determinant A' matice po provedení následujících úprav z A ?

Věta 2.7. Vynásobení i -tého řádku $\alpha \in \mathbb{R}$: $\det A' = \alpha \det A$

Důkaz.

$$\det A' = \sum_{p \in S_n} \operatorname{sgn} p \alpha \prod_{i=1}^n a_{ip(i)}$$

Důsledek 2.8. $\det \alpha A = \alpha^n \det A$

Věta 2.9. Prohození i -tého a j -tého řádku: $\det A' = -\det A$

Důkaz. V definici determinantu využijeme $\operatorname{sgn}(t \circ p) = -\operatorname{sgn}(p)$

Důsledek 2.10. Pokud A má 2 stejné řádky, pak $\det A = 0$

Důkaz. $\det A = -\det A \Rightarrow \det A = 0$

Pozorování 2.11. Neplatí pro všechna tělesa

Věta 2.12. K j -tému řádku přičteme α -násobek i -tého: $\det A' = \det A$

Důkaz. $\det(A + \alpha e_j A_{i*}) = \det A + \alpha \det \left(\underbrace{A + e_j(A_{i*} - A_{j*})}_{i\text{-tý a } j\text{-tý řádek jsou v této matici stejné}} \right) = \det A$

Konec 1. přednášky

Věta 2.13. (Determinant a regularita) *Bud' $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$, pak A je regulární $\Leftrightarrow \det A \neq 0$*

Důkaz. A regulární $\Rightarrow$ RREF A je horní Δ matice s nenulovou diagonálou $\Rightarrow \det A \neq 0$
 A singulární $\Rightarrow$ RREF(A) obsahuje nulový řádek $\Rightarrow \det A = 0$

Pozorování 2.14. $\det =$ míra regularity?

Příklad 2.15. Hilbertova matice $H_n: \det(H_2) 10^{-1} \dots$

Příklad 2.16. $\det 0, 1, I_n = 10^{-1}$

Lemma 2.17. *Bud' $B \in \mathbb{R}^{n \times n}$, E - matice elemen. řádkové úpravy. Pak $\det EB + \det B = \det E \det B + 1$*

Důkaz. 1. Vynásobení i -tého řádku číslem α

2. $i \leftrightarrow j \det = -1$

3. Přičtení α -násobku i . řádku k j . řádku $\det = 1$

Věta 2.18 (Multiplikativnost determinantu). *Bud' $A, B \in \mathbb{R}^{n \times n}$ Pak $\det AB = \det A \det B$*

Důkaz. 1. A sing. $\Rightarrow \det A = 0$

AB také sing. $\Rightarrow \det AB = 0$

2. A reg. $A = E_1 E_2 \dots E_k$

$\det AB = \det E_1 (E_2 \dots E_k B) = \det(E_1) \det E_2 \dots E_k B = \dots = \det(E_1 E_2 \dots E_k) \det(B)$

Příklad 2.19. $\det A^k - \det A^k \det A^{-1} = 1 / \det A$

Věta 2.20 (Laplaceův rozvoj dle i -tého řádku). *Bud' $A \in \mathbb{R}^{n \times n}, i \in \{1..n\}$. Pak $\det A = \sum_{j=1}^n (-1)^{i+j} a_{ij} \det A^{ij}$ je matice A bez i -tého řádku a j -tého sloupce.*

Důkaz. 1. Necht' $A_{i*} = e_j^T$

$$A \dots i \left(\begin{array}{cccc} 0 & \dots & 0 & 1 & 0 & \dots & 0 \end{array} \right) \rightsquigarrow \left(\begin{array}{c} A_{1*} \\ A_{i+1*} \\ A_{i+2*} \\ \vdots \\ 0 \dots 0 \ 1 \ 0 \dots 0 \end{array} \right) \rightsquigarrow \left(\begin{array}{c|c} A^{ij} & \\ \hline 0 & 1 \end{array} \right)$$

Obrázek 5:

$$(-1)^{n-i} (-1)^{n-j} = (-1)^{2n-i-j} = (-1)^{i-j} \det A = (-1)^{i+j} \det A^{ij}$$

$$\det(A) = \det \begin{pmatrix} a_{i1} & a_{i2} & \dots & a_{in} \end{pmatrix} = \det \begin{pmatrix} a_{in} & 0 & \dots & 0 \end{pmatrix} + \det \begin{pmatrix} 0 & a_{i2} & \dots & 0 \end{pmatrix} + \dots + \det \begin{pmatrix} 0 & \dots & 0 & a_{in} \end{pmatrix}$$

Obrázek 6:

2.

Věta 2.21 (Cramerovo pravidlo). *Bud' $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$ reg., $b \in \mathbb{R}^n$ Pak $Ax = b$ má řešení se složkami $x_i = \frac{\det A + (b - A_{*i})e_i^T}{\det A}$*

Důkaz. Bud' x řešení $Ax = b$.

$$\sum_{j=1}^n A_{*j} x_j = b$$

$$\det A + (b - A_{*i})e_i^T = \det A_{*1} A_{*2} \dots A_{*n} = \det \left(\sum_{j=1}^n A_{*j} x_j \right) = \sum_{j=1}^n \det \dots A_{*j} \dots x_j = \det Ax_i$$

Definice 2.22. $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$, adjugovaná matice k A je $\text{adj}(A)_{ij} = (-1)^{i+j} \det A^{ji}$

Věta 2.23. $\forall A \in \mathbb{R}^{n \times n} : A \cdot \text{adj}(A) = \det A I_n$

Poznámka 2.24. A reg. $\Rightarrow A^{-1} = \frac{1}{\det A} \text{adj}(A)$

Důkaz. $(A \cdot \text{adj}(A))_{ij} = \sum_{k=1}^n A_{ik} \text{adj}(A)_{kj} = \sum_k A_{ik} (-1)^{k+j} \det A^{jk} =$

1. $i = j$: rozvoj A dle j -tého řádku = $\det A$

2. $i \neq j$:

$$\det \begin{pmatrix} i & A_{i*} \\ j & A_{j*} \end{pmatrix} = 0 = \text{Lapl. rozvoj dle } j\text{-tého řádku}$$

Obrázek 7:

Příklad 2.25. $A \in \mathbb{Z}^{n \times n}$ Pak A^{-1} je celočíselná $\Leftrightarrow \det A = \pm 1$

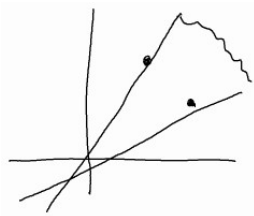
Důkaz. 1. $\Rightarrow$: $1 = \det A \det A^{-1}$, oba činitelé $\in \mathbb{Z} \Rightarrow \det A = \pm 1$

2. $\Leftarrow$: $A_{ij}^{-1} = \frac{1}{\det A} (-1)^{i+j} \det A^{ji} \in \mathbb{Z}$

Konec 2. přednášky

2.1 Geometrický význam determinantu

Pozorování 2.26. Lineární obal... nejmenší VP obsahující $X \subseteq R^n$

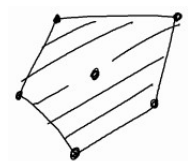
Obrázek 8: Lineární obal

$$\mathcal{L}(X) = \left\{ \sum a_i x_i, x_i \in X, a_i \in R \right\}$$

Pozorování 2.27. Afinní obal... nejmenší translace VP obsahující X

$$A(X) = \left\{ \sum a_i x_i, x_i \in X, a_i \in R, \sum a_i = 1 \right\}$$

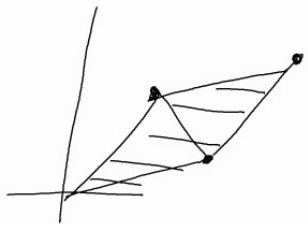
Pozorování 2.28. Konvexní obal... nejmenší konvexní množina obsahující X

Obrázek 9: Konvexní obal

$$K(X) = \left\{ \sum a_i x_i, x_i \in X, a_i \in \langle 0, 1 \rangle, \sum a_i = 1 \right\}$$

Pozorování 2.29. Rovnoběžnostěn určený vektory z X

Obrázek 10: Rovnoběžnostěn určený vektory z X

$$R(X) = \left\{ \sum a_i x_i, x_i \in X, a_i \in \langle 0, 1 \rangle \right\}$$

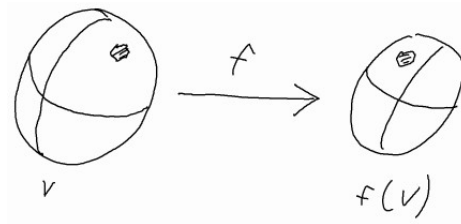
Pozorování 2.30. Pro vektory $x_1, \dots, x_n \in \mathbb{R}^n$ sestavíme matici $A = (x_1, x_2, \dots, x_n)$, poté platí, že objem rovnoběžnostěnu určeného $x_1, \dots, x_n$ je $|\det A|$

Důkaz (idea). • Směřují-li $x_1, \dots, x_n$ podél směru souřadnicových os, potom $R(X)$ je kvádr, jeho objem je součin délek stran = $\det A$, protože A je diagonální.

- Ukážeme, že úpravy, které nemění determinant, nemění ani objem $R(X)$.

Důsledek 2.31. Je-li f lineární zobrazení $f: \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^n$ a $A = [f]_{YY}$ je matice tohoto zobrazení vůči bázi Y , potom se objemy těles mění

$$\text{vol } f(v) = |\det A| \cdot \text{vol } v$$

Obrázek 11:

3 Polynomy

Definice 3.1. Polynomem (neboli též mnohočlenem) stupně n v proměnné x nad tělesem $\mathbb{K}$ rozumíme výraz $p(x) = a_n x^n + a_{n-1} x^{n-1} + \dots + a_1 x + a_0$, kde $a_n, \dots, a_0 \in \mathbb{K}, a_n \neq 0$. Značíme $p \in \mathbb{K}(x)$.

Jednoduchá fakta:

- Mnohočleny lze sčítat, odčítat:

$$p(x) = \sum_{i=0}^n a_i x^i, q(x) = \sum_{i=0}^m b_i x^i$$

BÚNO $n \geq m$: $(p + q)(x) = \sum_{i=0}^n (a_i + b_i) x^i$

- Lze násobit skalárem:

$$\alpha p(x) = \sum_{i=0}^n \alpha a_i x^i$$

- Násobit mezi sebou:

$$(p \cdot q)(x) = \sum_{i=0}^{n+m} r_i x^i, \text{ kde } r_i = \sum_{j=\max(0, i-m)}^{\min(i, n)} a_j b_{i-j}$$

- Lze je dělit se zbytkem: $\exists r, t \in \mathbb{K}(x)$ takové, že stupeň $t <$ stupeň q a platí: $p = r \cdot q + t$. Konstrukce indukcí: $p(x) - \frac{a_n}{b_m} q(x) x^{n-m}$ má stupeň ostře menší p ...polynom r začíná členem $\frac{a_n}{b_m} x^{n-m}$

Poznámka 3.2. Neznámou x lze volit z tělesa K , ale i ze složitějších struktur, např. $\mathbb{K}^{n \times n}$: $x \in \mathbb{K}^{n \times n} \Rightarrow p(x) \in K^{n \times n}$

Pozorování 3.3. Pro $p \in R(x)$ platí: $(\forall x \in R : p(x) = 0) \Leftrightarrow a_0, a_1, \dots, a_n = 0$

Důkaz (sporem). kdyby $a_n \neq 0$ zvolíme $x = 1 + n \cdot \max a_0, \dots, a_n$, potom $p(x) = a_n x^n + \dots + a_n + a_0$

Věta 3.4 (Malá Fermatova). $\forall a \in \mathbb{Z}_p, a \neq 0$ platí, že $a^{p-1} = 1$

Důkaz. $\mathbb{Z}_p: \{1, \dots, p-1\} \rightarrow \{1, \dots, p-1\} t \rightarrow at$ bijekce:

$$\prod_{i=1}^{p-1} i = \prod_{i=1}^{p-1} ai = a^{p-1} \prod_{i=1}^{p-1} i$$

Důsledek 3.5. $\forall q \in \mathbb{Z}_p(x) \exists r \in \mathbb{Z}_p(x)$ stupeň $r < p-1$ takový, že $\forall x \in \mathbb{Z}_p : r(x) = q(x)$

Pozorování 3.6. Na $\mathbb{Z}_p: q(x) = x^p - x$ je r zbytek z q po vydělení $x^p - x$, ale $q(x) = 0$ pro $\forall x \in \mathbb{Z}_p$

Definice 3.7. Kořenem polynomu $p \in K(x)$ je takové $x \in K$, že $p(x) = 0$

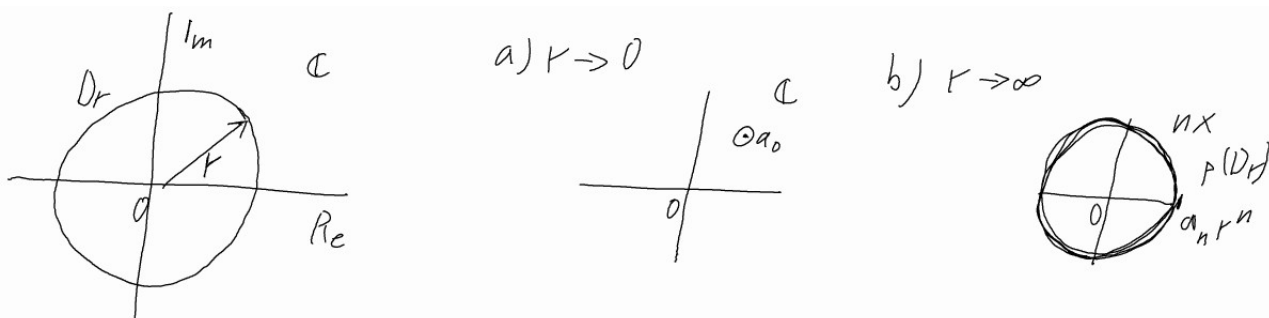
Příklad 3.8. $p(x) = x^2 + 1$

Věta 3.9. (Základní věta algebry) Každý mnohočlen stupně alespoň 1 nad $\mathbb{C}$ má alespoň kořen.

Důkaz (idea).

$$p(x) = a_n x^n + \dots + a_1 x + a_0 \in \mathbb{C}(x)$$

Jak vypadá $p(x)$ aplikovaný na $\{x : |x| = r\} = D_r \rightarrow$ "Jak vypadá $p(D_r)$?"

Obrázek 12: Důkaz základní věty algebry

Důsledek 3.10. Každý takový mnohočlen lze rozložit na součin n monomů.

Důkaz. $p(x)$ má kořen r , $x - r$ dělí $p(x)$ beze zbytku $\rightarrow$ snížíme stupeň a aplikujeme indukci.

Konec 3. přednášky

Příklad 3.11 (Vandermondova matice (prokládání bodů polynomem)).

$$p(x) = a_{n-1}x^{n-1} + a_{n-2}x^{n-2} + \dots + a_1x + a_0$$

tedy

$$y_1 = a_{n-1}x_1^{n-1} + \dots + a_1x_1 + a_0$$

$$y_2 = a_{n-1}x_2^{n-1} + \dots + a_1x_2 + a_0$$

$$\begin{pmatrix} & & \dots & y_n & \\ x_1^{n-1} & \dots & x_1 & 1 & \\ x_2^{n-1} & \dots & x_2 & 1 & \\ \vdots & & \vdots & & 1 \end{pmatrix}$$

Věta 3.12 (Lagrange).

$$p(x) = \sum_{k=1}^n y_k p_k(x) \text{ kde } p_k(x) = \frac{\prod_{i \neq k} (x - x_i)}{\prod_{i \neq k} (x_k - x_i)}$$

...proložení bodů polynomem.

Důkaz. Dosadíme $x_j, j = 1, \dots, n$

$$p(x_j) = \sum_{k=1}^n y_k p_k(x_j) = y_j$$

$$j \neq k : p_k(x_j) = 0$$

$$j = k : p_k(x_j) = 1$$

4 Vlastní čísla

Definice 4.1. Bud' $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$ ($\mathbb{C}^{n \times n}$). Pak $\lambda \in \mathbb{C}$ je vlastní číslo A , $x \in \mathbb{C}^n$ je vlastní vektor A , pokud $Ax = \lambda x, x \neq 0$. Vlastní vektor není jednoznačný.

Věta 4.2 (Charakterizace vlastních čísel). λ je vlastní číslo matice $A \Leftrightarrow \det(A - \lambda I_n) = 0$

Důkaz. λ je vlastní číslo $\Leftrightarrow \exists x \neq 0 : Ax = \lambda x \Leftrightarrow Ax = \lambda Ix = \theta \Leftrightarrow (A - \lambda I)x = \theta \Leftrightarrow A - \lambda I$ je singulární $\Leftrightarrow \det A - \lambda I = 0$

Definice 4.3. Charakteristický polynom A : $p_A(\lambda) = \det(A - \lambda I)$

Definice 4.4. Spektrum je množina vlastních čísel. Spektrální poloměr: $\varsigma(A) = \max |\lambda_i|_{i=1 \dots n}$

Věta 4.5. (vlastní čísla trojúhelníkové matice) A je trojúhelníková matice. Potom jsou její vlastní čísla $a_{11}, a_{22}, \dots, a_{nn}$

Důkaz. $\det A - \lambda I = (a_{11} - \lambda)(a_{22} - \lambda) \dots (a_{nn} - \lambda)$
příklad I_n ... vlastní číslo 1 (vynásobení)

Věta 4.6. (součin a součet vlastních čísel) $A \in \mathbb{R}^{n \times n}, \lambda_1, \dots, \lambda_n$ vlastní čísla.

1. $\prod_{i=1}^n \lambda_i = \det A$

2. $\sum_{i=1}^n \lambda_i = a_{11} + a_{22} + \dots + a_{nn}$

Důkaz. 1. $\det A - \lambda I = (-1)^n (\lambda - \lambda_1) \dots (\lambda - \lambda_n), \lambda = 0 : \det A = \lambda_1 \lambda_2 \dots \lambda_n$

2. koeficient u λ^{n-1} : napravo:

$$(-1)^n(-\lambda_1 - \lambda_2 - \lambda_3 \dots - \lambda_n) = (-1)^{n-1}(\lambda_1 + \dots + \lambda_n)$$

nalevo:

$$\det \begin{pmatrix} a_{11} - \lambda & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} - \lambda & & \vdots \\ \vdots & & \ddots & \vdots \end{pmatrix} > u\lambda^{n-1}$$

Věta 4.7. (vlastní čísla reálné matice) Bud' $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$, $\lambda \in \mathbb{C}$ její vlastní číslo. Pak $\bar{\lambda}$ je také vlastní číslo A .

Důkaz.

$$p_A(\lambda) = (-1)^n \lambda^n + a_{n-1} \lambda^{n-1} + \dots + a_1 \lambda + a_0 = 0$$

$$p_A(\bar{\lambda}) = (-1)^n \bar{\lambda}^n + a_{n-1} \bar{\lambda}^{n-1} + \dots + a_1 \bar{\lambda} + a_0 = 0$$

Věta 4.8. (regularita a vlastní čísla matic) matice $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$ je regulární $\Leftrightarrow 0$ není vlastním číslem A .

Důkaz. 0 je vlastní číslo $\Leftrightarrow \det A - 0 \cdot I_n = 0 \Leftrightarrow A$ je singulární

4.1 Diagonalizovatelnost

motivace

- A matice lineárního zobrazení $f : V \rightarrow V$ vzhledem k bázi B
- S matice přechodu od B k B'
- $\Rightarrow$ matice f vůči B' je SAS^{-1}

Definice 4.9. Matice $A, B \in \mathbb{R}^{n \times n}$ jsou podobné, pokud $\exists$ regulární matice S tak, že $A = SBS^{-1}$.

Definice 4.10. Matice A je diagonalizovatelná, pokud je podobná nějaké diagonální matici.

Věta 4.11. Podobné matice mají stejná vlastní čísla

Důkaz. $A = SBS^{-1}$

$$p_A(\lambda) = \det(A - \lambda I) = \det(SBS^{-1} - \lambda S^{-1}S) = \det(S(B - \lambda)S^{-1}) =$$

$$\det S \det(B - \lambda) \det S^{-1} = \det(B - \lambda) = p_B(\lambda)$$

Konec 4. přednášky

Věta 4.12 (Charakterizace diagonalizovatelnosti matic). $A \in \mathbb{C}^{n \times n}$ je diagonalizovatelná $\Leftrightarrow$ má n lineárně nezávislých vlastních vektorů

Důkaz. 1. ' $\Rightarrow$ ' nechť $\exists S : S^{-1}AS = \Lambda = \begin{pmatrix} \lambda_1 & & 0 \\ & \ddots & \\ 0 & & \lambda_n \end{pmatrix}$
 $AS = S\Lambda$

$$i\text{-tý sloupeček}(AS)_{*i} = AS_{*i}$$

$$(S\Lambda)_{*i} = S\Lambda_{*i} = S\lambda_i e_i = \lambda_i S_{*i}$$

S_{*i} je vlastní vektor k λ_i , $\exists n$ lineárně nezávislých vektorů (sloupce S)

2. ' $\Leftarrow$ ' $x_1, \dots, x_n$ lineárně nezávislé vlastní vektory. Chceme ověřit $S^{-1}AS = \Lambda$, $AS = S\Lambda$:

$$(AS)_{*i} = AS_{*i} = Ax_i = \lambda_i x_i = \lambda_i S_{*i} = \lambda_i S e_i = (S\Lambda)_{*i}$$

kde

$$\Lambda = \begin{pmatrix} \lambda_1 & & 0 \\ & \ddots & \\ 0 & & \lambda_n \end{pmatrix}$$

Věta 4.13 (Vlastní vektory pro různá vlastní čísla). *Nechť A má vlastní čísla $\lambda_1, \dots, \lambda_n$ navzájem různá. Pak odpovídající vlastní vektory $x_1, \dots, x_n$ jsou lineárně nezávislé.*

Důkaz. indukcí

1. $n = 1$ ... platí

2. $n \leftarrow n - 1$:

$$\alpha_1 x_1 + \dots + \alpha_n x_n = \Theta$$

$$A(\alpha_1 x_1 + \dots + \alpha_n x_n) = \alpha_1 Ax_1 + \dots + \alpha_n Ax_n = \alpha_1 \lambda_1 x_1 + \dots + \alpha_n \lambda_n x_n = \Theta$$

Odečteme od rovnice $\lambda_n(\alpha_1 x_1 + \dots + \alpha_n x_n) = \Theta$:

$$\alpha_1(\lambda_1 - \lambda_n)x_1 + \dots + \alpha_n(\lambda_n - \lambda_n)x_n = \Theta$$

$$\alpha_1(\lambda_1 - \lambda_n)x_1 + \dots + \alpha_{n-1}(\lambda_{n-1} - \lambda_n)x_{n-1} = \Theta$$

Ty jsou lineárně nezávislé, tedy:

$$\alpha_1, \dots, \alpha_n = \Theta \Rightarrow \alpha_1 \lambda_1 x_1, \dots, \alpha_{n-1} \lambda_{n-1} x_{n-1} = \Theta$$

Tedy $\alpha_n \lambda_n x_n = \Theta \Leftrightarrow \alpha_n = \Theta$.

Příklad 4.14.

$$A = S\Lambda S^{-1}$$

$$A^2 = S\Lambda S^{-1}S\Lambda S^{-1} = S\Lambda^2 S^{-1}$$

$$A^3 = S\Lambda^3 S^{-1}$$

$$A^k = S\Lambda^k S^{-1}$$

$$A^\infty = \lim_{k \rightarrow \infty} A^k = S \begin{pmatrix} \lambda_1^\infty & & 0 \\ & \ddots & \\ 0 & & \lambda_n^\infty \end{pmatrix} S^{-1}$$

1. konverguje, pokud $|\lambda_i| < 1 \forall i$

2. diverguje, pokud $|\lambda_i| > 1$ pro nějaké i

4.2 Symetrické matice

Poznámka 4.15. (Matice v $\mathbb{C}$)

1. transpozice $A^T \rightarrow$ hermitovská transpozice A^* : ($A_{ij}^* = \bar{a}_{ji}$)
2. A symetrická $\rightarrow A$ hermitovská: $A = A^*$
3. Q ortogonální $\rightarrow Q$ unitární: $QQ^* = I$

Věta 4.16. (vlastní čísla symetrických matic) *Bud' A reálná symetrická (komplexní hermitovská) matice. Pak A má reálná vlastní čísla.*

Důkaz. bud' $\lambda \in \mathbb{C}$ vlastní číslo A , $x \in \mathbb{C}^n$ vlastní vektor, $\|x\| = 1 \Rightarrow X^*X = 1$

$$\begin{aligned} Ax &= \lambda x / x^* \\ x^* Ax &= \lambda x^* x = \lambda / (\cdot)^* \\ (x^* Ax)^* &= \bar{\lambda} \\ x^* A^* x &= \bar{\lambda} \Rightarrow \lambda = \bar{\lambda} \Rightarrow \lambda \in \mathbb{R} \end{aligned}$$

Věta 4.17. (spektrální rozklad symetrických matic) *Bud' A symetrická reálná matice. Pak $\exists$ ortogonální Q a diagonální $\Lambda : A = Q\Lambda Q^T$.*

Poznámka 4.18. Vlastní vektory symetrických matic jsou ortogonální

Důkaz. indukcí podle n

1. $n = 1$ platí
2. $n \leftarrow n - 1$: Bud' λ vlastní čísla A , x vlastní vektor, $x^T x = 1$. $Q = (x|\dots)$ rozšíření na ortogonální matici

$$\begin{aligned} Ax &= \lambda x \rightarrow (A - \lambda I)x = \theta \\ Q^T \underbrace{(A - \lambda I)Q}_{(0|\dots)} &= \begin{pmatrix} 0 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & & & \\ \vdots & & A' & \\ 0 & & & \end{pmatrix} \end{aligned}$$

A' je symetrická matice řádu $n - 1$ Z indukčního předpokladu: $A' = Q'\Lambda'Q'^T$, Q' ortogonální, A' diagonální

$$\begin{pmatrix} 0 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & & & \\ \vdots & & A' & \\ 0 & & & \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & & & \\ \vdots & & Q' & \\ 0 & & & \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 0 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & & & \\ \vdots & & \Lambda' & \\ 0 & & & \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & & & \\ \vdots & & Q'^T & \\ 0 & & & \end{pmatrix}$$

$$Q^T(A - \lambda I)Q = R(\dots)R^T$$

$$A - \lambda I = QR(\dots)R^TQ^T$$

$$A = QR(\dots)(QR)^T + \lambda QR(QR)^T$$

$$A = QR \begin{pmatrix} 0 & 0 & \dots & 0 \\ 0 & & & \\ \vdots & & \Lambda' + \lambda I & \\ 0 & & & \end{pmatrix} (QR)^T$$

Konec 5. přednášky

Důsledek 4.19. Asymetrická vlastní čísla $\lambda_1 \geq \lambda_2 \geq \dots \geq \lambda_n$

$$\lambda_1 = \max_{x \in \mathbb{R}^n, \|x\|=1} x^T A x$$

$$\lambda_n = \min_{\|x\|=1} x^T A x$$

Důkaz. 1. $\geq$: $\exists$ vlastní vektor $\underbrace{x_1}_{\|x_1\|=1} : Ax_1 = \lambda_1 x_1 / x_1^T$

$$x_1^T A x_1 = \lambda_1 x_1^T x_1 = \lambda_1$$

2. $\leq$: $x \in \mathbb{R}^n : \|x\| = 1$

$$\begin{aligned} x^T A x &= x^T Q \Lambda Q^T x = (Q^T x)^T \Lambda Q^T x \stackrel{\text{substitute}}{=} y^T \Lambda y = y^T \begin{pmatrix} \lambda_1 y_1 \\ \lambda_2 y_2 \\ \vdots \\ \lambda_n y_n \end{pmatrix} = \sum_{i=1}^n \lambda_i y_i^2 \leq \sum_i \lambda_1 y_i^2 = \\ &= \lambda_1 \sum_{i=1}^n y_i^2 = \lambda_1 = \|y\|^2 \\ &\max_{\|x\|=1} x^T A x \leq \lambda_1 \end{aligned}$$

4.3 Jordanova normální forma

Definice 4.20. Jordanova buňka: $J_k(\lambda) = \begin{pmatrix} \lambda & 1 & \dots & 0 \\ & & \ddots & \vdots \\ & \ddots & & 1 \\ 0 & & \ddots & \lambda \end{pmatrix}, k \times k, \lambda \in \mathbb{C}$

Definice 4.21. Jordanova normální forma:

$$J = \begin{pmatrix} J_{k_1}(\lambda_1) & & & 0 \\ & J_{k_2}(\lambda_2) & & \\ & & \ddots & \\ 0 & & & J_{k_n}(\lambda_n) \end{pmatrix}, \lambda_1, \dots, \lambda_n \in \mathbb{C}; k_1, \dots, k_n \in \mathbb{N}$$

Věta 4.22 (O Jordanově normální formě). Každá matice $A \in \mathbb{C}^{n \times n}$ je podobná matici mající Jordanovu formu.

Důkaz. Nebude, je moc složitý

Poznámka 4.23. Počet Jordanových buněk $J_k(\lambda)$ matice A je roven $\text{rank}((A - \lambda I)^{k-1}) - 2 \text{rank}((A - \lambda I)^k) + \text{rank}((A - \lambda I)^{k+1})$. Navíc Jordanova forma je až na pořadí buněk jednoznačná.

Věta 4.24 (Oldenburger). Matice $A \in \mathbb{R}^{n \times n} : \zeta(A) < 1 \Leftrightarrow \lim_{k \rightarrow \infty} A^k = 0$

Důkaz (idea).

$$\begin{aligned} A &= SJS^{-1} \\ A^2 &= SJS^{-1}SJS^{-1} = SJ^2S^{-1} \\ k \rightarrow \infty : A^k &= SJ^kS^{-1} \rightarrow 0 \\ x_{k+1} &= Ax_k = A^k x_1 \end{aligned}$$

Důsledek 4.25. $\zeta(A) < 1 \Rightarrow (I - A)^{-1} = I + A + A^2 + \dots$

Důkaz.

$$\begin{aligned} I + A + A^2 + \dots &= (I - A \xrightarrow{k \rightarrow \infty} 0)(I - A)^{-1} \quad /k \rightarrow \infty \\ I + A + A^2 + \dots &= (I - A)^{-1} \end{aligned}$$

Poznámka 4.26. (Nestabilita Jordanovy normální formy)

$$\begin{aligned} A &= \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \\ \epsilon \neq 0 : A(\epsilon) &= \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 0 & 1 + \epsilon \end{pmatrix} \dots JNF je \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 + \epsilon \end{pmatrix} \end{aligned}$$

Věta 4.27 (Cayley-Hamilton). $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$, $p_a(\lambda) = (-1)^n \lambda^n + a_{n-1} \lambda^{n-1} + \dots + a_1 \lambda + a_0$. Pak $(-1)^n A^n + a_{n-1} A^{n-1} + \dots + a_1 A + a_0 I = 0_{n \times n}$. Tedy: "Matice je kořenem svého reálného polynomu."

Důkaz.

$$\begin{aligned} (A - \lambda I) \text{adj}(A - \lambda I) &= \det(A - \lambda I) I \\ \text{adj}(A \lambda I) &= \lambda^{n-1} B_{n-1} + \dots + \lambda B_1 + B_0 \end{aligned}$$

Pro určité $B_0, \dots, B_{n-1} \in \mathbb{R}^{n \times n}$

$$\begin{aligned} (A \lambda I)(\lambda^{n-1} B_{n-1} + \dots + \lambda B_1 + B_0) &= ((-1)^n \lambda^n + a_{n-1} \lambda^{n-1} + \dots + a_1 \lambda + a_0) I \\ B_{n-1} \lambda^n + (AB_{n-1} - B_{n-2}) \lambda^{n-1} + \dots + (AB_1 - B_0) \lambda + AB_0 &= ((-1)^n I \lambda^n + \dots + a_1 I \lambda + a_0 I) \\ \lambda^n : -B_{n-1} &= (-1)^n I \\ \lambda^j : AB_j - B_{j-1} &= a_j I \\ AB_0 &= a_0 I \end{aligned}$$

Příklad 4.28. A^{-1} je lineární kombinace $I, A, A^2, \dots, A^{n-1}$

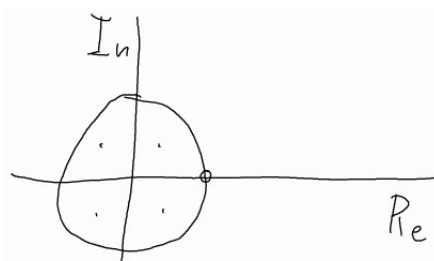
$$\begin{aligned} (-1)^n A^n + a_{n-1} A^{n-1} + \dots + a_1 A + a_0 I &= 0 \\ \frac{1}{-a_0} ((-1)^n A^n + a_{n-1} A^{n-1} + \dots + a_1 A) &= I \\ \dots & \end{aligned}$$

4.4 Teorie nezáporných matic

(Těž Perron-Frobeniova)

Věta 4.29. $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$

1. Pokud $A \geq 0$, pak největší vlastní číslo v absolutní hodnotě je reálné nezáporné a odpovídá mu nezáporný vlastní vektor.

Obrázek 13:

2. $A > 0 \Rightarrow$ největší vlastní číslo v absolutní hodnotě je reálné kladné a je jediné. Jemu odpovídající vlastní vektor je kladný a je to jediný vlastní vektor s touto vlastností.

Věta 4.30 (Rayleigh quotient). $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$, x vlastní vektor. Pak $\lambda = \frac{x^T Ax}{x^T x}$ je vlastní číslo odpovídající x .

Důkaz. $Ax = \lambda x$

$$\begin{aligned} x^T Ax &= \lambda x^T x \\ \lambda &= \frac{x^T Ax}{x^T x} \end{aligned}$$

Poznámka 4.31 (Mocinná metoda). dáno $0 \in \mathbb{R}$

while změna **do**

$$\begin{aligned} x_{i+1} &:= Ax_i \\ x_{i+1} &:= \frac{x_{i+1}}{\|x_{i+1}\|} \\ i &:= i + 1 \end{aligned}$$

end while

$$x_i, \frac{x_i^T Ax_i}{x_i^T x_i}$$

Tvrzení 4.32. Předpoklady: A má vlastní čísla $\lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_n, |\lambda_1| > |\lambda_2| \geq \dots \geq |\lambda_n|$, vlastní vektory $v_1, v_2, \dots, v_n$ lineárně nezávislé, x_0 má nenulovou složkovou souřadnici vůči v_1 . Pak x_i konverguje k v_1 , $\frac{x_i^T Ax_i}{x_i^T x_i}$ konvergují k λ_1 .

Důkaz. $x_0 = \sum_{i=1}^n \alpha_i v_i$

$$x_1 = Ax_0$$

$$x_2 = Ax_1 = AAx_0 = A^2x_0$$

$$x_i = \frac{A^i x_0}{\|A^i x_0\|}$$

$$x_i = \frac{1}{\|A^i x_0\|} A^i \left(\sum_j d_j v_j \right) = \dots = \frac{\lambda_1^i}{\|A^i \lambda_0\|} \left(\alpha_1 v_1 + \underbrace{\sum_{j=2}^n \alpha_j \left(\frac{\lambda_j}{\lambda_1} \right)^i v_j}_{\xrightarrow{i \rightarrow \infty} 0} \right)$$

$$\left| \frac{\lambda_j}{\lambda_1} \right| < 1$$

Věta 4.33 (Companion matrix (Matice společnice)). $p(x) = a_{n-1}x^{n-1} + \dots + a_1x + a_0$, C_p viz obr. 14

The image shows the Companion matrix $C_{(P)}$ as a square matrix. The main diagonal consists of 1s, with 0s at the top-left and bottom-right corners. The last column contains the coefficients $-a_0, -a_1, \dots, -a_{n-1}$. The matrix is enclosed in large parentheses.

Obrázek 14: Companion matrix

Vlastní čísla $C_{(P)}$ jsou kořeny $P(x)$

The image shows the derivation of the characteristic polynomial $P_{C_{(P)}}(\lambda)$. It starts with the matrix $P_{C_{(P)}}(\lambda) = \begin{pmatrix} -\lambda & & & -a_0 \\ 1 & -\lambda & & -a_1 \\ & \ddots & \ddots & \vdots \\ 0 & & -\lambda & -a_{n-2} \\ & & 1 & -\lambda \\ & & 0 & 1 & -a_{n-1} \end{pmatrix}$. The matrix is partitioned into blocks, and the determinant is calculated using the Schur complement. The final result is $P_{C_{(P)}}(\lambda) = \begin{pmatrix} 0 & & & & \\ 1 & & & & \\ & \ddots & & & \\ 0 & & 0 & 1 & 0 \\ 0 & & 0 & 1 & 0 \\ 0 & & 0 & 1 & (-a_{n-2} - a_{n-1}\lambda) \\ 0 & & 0 & 1 & (-a_{n-1}\lambda) \end{pmatrix}$.

Obrázek 15: Část důkazu C_p

Důkaz.

$$P_{C_{(P)}} \lambda = \text{viz obr. 15} = (-1)^{1+n} (-P(x)) \det I_{n-1} = (-1)^n P(x)$$

Věta 4.34. A symetrická, $\lambda_1, \dots, \lambda_n$ vlastní čísla, $v_1, \dots, v_n$ odpovídající vlastní vektory ($v_i \perp v_j \forall i \neq j$) $\|v_i\| = 1$. $B = A - \lambda_1 v_1 v_1^T$ má vlastní čísla $0, \lambda_2, \dots, \lambda_n$, k tomu odpovídající vlastní vektory $v_1, \dots, v_n$

Důkaz. $v_1 : Bv_1 = (A - \lambda_1 v_1 v_1^T)v_1 = Av_1 - \lambda_1 v_1 v_1^T v_1 = \lambda_1 v_1 - \lambda_1 v_1 = 0$

$$v_i, i \neq 1 : Bv_i = (A - \lambda_1 v_1 v_1^T)v_i = Av_i - \lambda_1 v_1 (v_1^T v_i) = \lambda_i v_i$$

Tvrzení 4.35. A , vlastní číslo λ , vlastní vektor v .

1. αA : vlastní číslo $\alpha\lambda$, vlastní vektor v
2. A^2 : vlastní číslo λ^2 , vlastní vektor v
3. A^{-1} : vlastní číslo λ^{-1} , vlastní vektor v
4. A^T : vlastní číslo λ , vlastní vektor neznámý

Důkaz. 1. $(\alpha A)v = \alpha(Av) = \alpha\lambda v$

2. $Av = \lambda v$

$$A^2 v = \lambda Av = \lambda \lambda v$$

3. $Av = \lambda v$

$$Iv = \lambda A^{-1}v$$

$$\frac{1}{\lambda}v = A^{-1}v$$

4. $\det A - \lambda I = 0$

$$\det A^T - \lambda I = 0$$

Konec 7. přednášky

4.5 Gerschgorinovy disky

Věta 4.36. $A \in \mathbb{C}^{n \times n}$, necht λ je vlastní číslo A . Pak λ leží v kruhu o středu a_{ii} a poloměru $\sum_{j=1}^n |a_{ij}|$ pro nějaké $i \in \{1, \dots, n\}$, viz [2]

Důkaz. $\lambda \dots$ vlastní vektor $x \neq \theta$

$$k = \arg \max_{j=1..n} |x_j|$$

$$(x_k = \max_j |x_j|)$$

$Ax = \lambda x$, k-tá rovnost

$$\sum_{j=1}^n a_{kj} x_j = Ak * x = \lambda x_k$$

$$\lambda = \sum_{j=1/j \neq k} a_{kj} \frac{x_j}{x_k} + a_{kk}$$

$$|\lambda - a_{kk}| = \left| \sum_{j \neq k} a_{kj} \frac{x_j}{x_k} \right| \leq \sum_{j \neq k} |a_{kj}| \frac{|x_j|}{|x_k|} \leq \sum_{j \neq k} |a_{kj}|$$

Důsledek 4.37. $|\lambda| \leq \max_{k=1..n} \sum_{j=1}^n |a_{kj}|$

Příklad 4.38. Postačující podmínka pro regularitu A : $\forall i = 1..n : |a_{ii}| > \sum_{j \neq i} |a_{ij}|$ (diagonálně dominantní), pak A je regulární. (0 není v žádném disku)

5 Positivně definitní matice

Definice 5.1. Symetrická matice A je pozitivně definitní, pokud $x^T Ax > 0 \forall x \in \mathbb{R}^n, x \neq \theta$

Definice 5.2. Symetrická matice A je pozitivně semidefinitní, pokud $x^T Ax \geq 0 \forall x \in \mathbb{R}^n$

Poznámka 5.3. Pokud je A pozitivně definitní, je A pozitivně semidefinitní

Příklad 5.4. $0_n \dots$ pozitivně semidefinitní,
 $I_n \dots$ pozitivně definitní,
 $x^T Ix = x^T x < \|x\|_2^2$

Věta 5.5. (Operace s pozitivně definitními maticemi)

1. A, B pos. def. $\Rightarrow A + B$ také
2. $\alpha > 0, A$ pos. def. $\Rightarrow \alpha A$ je pos. def.
3. A je pos. def. $\Rightarrow A^{-1}$ také

Důkaz. 1. $x^T(A + B)x = x^T Ax + x^T Bx > 0 \forall x \neq \theta$

$$2. x^T(\alpha A)x = \alpha(x^T Ax) > 0 \forall x \neq \theta$$

$$3. (a) Ax = 0 \Rightarrow x^T Ax = 0 \Rightarrow x = \theta$$

$$(b) x \neq \theta \Rightarrow x^T A^{-1}x = \underbrace{(x^T A^{-1})}_{y^T} A \underbrace{(A^{-1}x)}_{y \neq 0} = y^T Ay > 0$$

Poznámka 5.6. A ne nutně symetrická:

$$x^T \left(\frac{A + A^T}{2} \right) x = \frac{1}{2} x^T Ax + \frac{1}{2} x^T A^T x = x^T Ax$$

Věta 5.7. (charakterizace pos. def.) Následující tvrzení jsou pro $A \in \mathbb{R}^{n \times n}$ symetrickou matici ekvivalentní:

1. A je pos. def.
2. A má kladná vlastní čísla
3. $\exists U \in \mathbb{R}^{m \times n}$ s lineární nezávislými sloupci tak, že $A = U^T U$

Důkaz. 1. $1 \Rightarrow 2$: λ vlastní číslo, x vlastní vektor

$$Ax = \lambda x$$

$$x^T Ax = \lambda x^T x$$

$$\Rightarrow \lambda > 0$$

2. $2 \Rightarrow 3$: spektrální rozklad (Q ortog., Λ' má na diagonále druhé odmocniny λ_i) $A = Q \Lambda Q^T = \underbrace{Q \Lambda'}_{U^T} \underbrace{\Lambda'^T Q^T}_{U}, U \dots$ regulární

3. $3 \Rightarrow 1$: $x \neq \theta$

$$x^T Ax = (x^T U^T)(Ux) = (Ux)^T Ux = \|Ux\|^2 > 0$$

Věta 5.8 (rekurentní vzoreček na pos. def.). A sym. řádu n , $A = \begin{pmatrix} \alpha & a^T \\ a & B \end{pmatrix}$ A je pos. def.
 $\Leftrightarrow \alpha > 0 \wedge B - \frac{1}{\alpha}aa^T$ je pos. def.

Důkaz. • $\Leftarrow$: buď $x \neq \theta$, $x = \begin{pmatrix} \beta \\ y \end{pmatrix}$

$$x^T Ax = (\beta | y^T) \left(\begin{array}{c|c} \alpha & a^T \\ \hline a & B \end{array} \right) \begin{pmatrix} \beta \\ y \end{pmatrix} = \dots = \alpha\beta^2 + \beta a^T y + y^T \beta a + y^T B y = \dots = (\dots)2 + y^T (B - \frac{1}{\alpha}aa^T)y \geq 0$$

Nula, když $y = \theta$, $\beta = 0$

• $\Rightarrow$: $x^T Ax$

$$\alpha = e_1^T A e_1 > 0$$

$$y \in \mathbb{R}^{n-1}, y \neq 0$$

$$y^T (B - \frac{1}{\alpha}aa^T)y = y^T B y - \frac{1}{\alpha}y^T aa^T y = (\dots)(\dots)(\dots) > 0$$

$$y \neq \theta \Rightarrow x \neq \theta$$

Konec 8. přednášky

5.1 Choleského rozklad

Věta 5.9 (Choleského rozklad). Symetrická matice A řádu n je pozitivně definitní právě tehdy, když se dá rozložit na $A = LL^T$, kde L je čtvercová dolní trojúhelníková matice s kladnou diagonálou. Navíc L je určena jednoznačně.

Důkaz. ($\Rightarrow$: Indukcí)

• $n = 1$: $a_{11} = \sqrt{a_{11}}\sqrt{a_{11}}$, $L = (\sqrt{a_{11}})$

• $n \leftarrow n - 1$:

$$A = \begin{pmatrix} \alpha & a^T \\ a & B \end{pmatrix} \text{ je pozitivně definitní} \rightarrow \alpha > 0, B - \frac{1}{\alpha}aa^T \text{ je pozitivně definitní}$$

podle indukčního předpokladu: $B - \frac{1}{\alpha}aa^T = \tilde{L}\tilde{L}^T$, kde $\tilde{L}$ je dolní trojúhelníková matice s kladnou diagonálou.

$$A = \begin{pmatrix} \alpha & a^T \\ a & B \end{pmatrix} = LL^T = \begin{pmatrix} \beta & o \\ b & \tilde{L} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \beta & b \\ o & \tilde{L}^T \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \beta^2 | \beta b^T \\ \beta b | b b^T + \tilde{L}\tilde{L}^T \end{pmatrix}$$

$$\beta = \sqrt{\alpha}$$

$$b = \frac{1}{\beta}a = \frac{1}{\sqrt{\alpha}}a$$

$$B \stackrel{?}{=} \frac{1}{\sqrt{\alpha}}aa^T + \tilde{L}\tilde{L}^T$$

$$B \stackrel{?}{=} \frac{1}{\sqrt{\alpha}}aa^T + \tilde{L}\tilde{L}^T$$

$$B - \frac{1}{\sqrt{\alpha}}aa^T = \tilde{L}\tilde{L}^T$$

⇐: Víme: L je regulární... LL^T je pozitivně definitní

Důkaz jednoznačnosti:

$$L_1 = \begin{pmatrix} \beta_1 & \Theta \\ b_1 & \tilde{L}_1 \end{pmatrix}, L_2 = \begin{pmatrix} \beta_2 & \Theta \\ b_2 & \tilde{L}_2 \end{pmatrix}$$

$$L_1 L_1^T = \begin{pmatrix} \beta_1^2 & \beta_1 b_1^T \\ \beta_1 b_1 & b_1 b_1^T + \tilde{L}_1 \tilde{L}_1^T \end{pmatrix}$$

$$L_2 L_2^T = \begin{pmatrix} \beta_2^2 & \beta_2 b_2^T \\ \beta_2 b_2 & b_2 b_2^T + \tilde{L}_2 \tilde{L}_2^T \end{pmatrix}$$

$$\beta_1^2 = \beta_2^2 \Rightarrow \beta_1 = \beta_2 \Rightarrow b_1 = b_2$$

$$b_1 b_1^T + \tilde{L}_1 \tilde{L}_1^T = b_2 b_2^T + \tilde{L}_2 \tilde{L}_2^T = B$$

$$\tilde{L}_1 \tilde{L}_1^T = \tilde{L}_2 \tilde{L}_2^T = B - \frac{1}{\sqrt{\alpha}} a a^T$$

$$\tilde{L}_1 = \tilde{L}_2 - \text{spor}$$

Algoritmus 5.10 (Choleského rozklad). $L = O_{n \times n}$

for $k = 1$ **to** n **do**

$$\alpha = a_{kk} - \sum_{i=1}^{k-1} l_{ki}^2$$

if $\alpha \leq 0$ **then**

A není pozitivně definitní, konec

else

$$l_{kk} = \sqrt{\alpha}$$

$$\forall i = k+1 \dots n : l_{ik} = \frac{1}{l_{kk}} (a_{ik} - \sum_{j=1}^{k-1} l_{ij} l_{kj})$$

end if

end for

5.2 Pozitivně definitní matice a skalární součin v $\mathbb{R}^n$

Věta 5.11. (Pozitivně definitní matice a skalární součin) $\langle x, y \rangle$ je skalární součin na $\mathbb{R}^n$

$\Leftrightarrow \langle x, y \rangle = x^T A y$ pro určitou pozitivně definitní matici A

Důkaz. ⇐:

1. $\langle x, y \rangle = x^T A x \geq 0$ a rovnost jen pro $x = \theta$

2. $\langle \alpha x, y \rangle = \alpha \langle x, y \rangle$
 $\langle \alpha x, y \rangle = (\alpha x)^T A y = \alpha (x^T A y) = \alpha \langle x, y \rangle$

3. $\langle x + y, z \rangle = \langle x, z \rangle + \langle y, z \rangle$
 $\langle x + y, z \rangle = (x + y)^T A z = x^T A z + y^T A z$

4. $\langle x, y \rangle = \langle y, x \rangle$
 $(x^T A y)^T = y^T A x$

⇒:

$$\langle x, y \rangle = \left\langle \sum_{i=1}^n x_i e_i, \sum_{j=1}^n y_j e_j \right\rangle = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n x_i y_j \langle e_i, e_j \rangle$$

Definujeme: $a_{ij} := \langle e_i, e_j \rangle$ symetrická

$$\sum_i \sum_j x_i y_j a_{ij} = x^T A y$$

A je pozitivně definitní. $x^T A x = \langle x, x \rangle \geq 0$ a rovnost jen pro $x = \theta$

Poznámka 5.12.

$$\|x\| := \sqrt{\langle x, x \rangle}$$

$$\|x\|_A := \sqrt{x^T A x}$$

Věta 5.13. (Odmocnina z matice) Pro každou pozitivně semidefinivní matici $A \exists$ pozitivně semidefinitní $B : B^2 = A$

Důkaz. Spektrální rozklad: $A = Q \Lambda Q^T$, Q ortogonální.

$$\Lambda = \begin{pmatrix} \lambda_1 & & 0 \\ & \dots & \\ 0 & & \lambda_n \end{pmatrix}, \lambda_1 \dots \lambda_n \geq 0$$

$$\Lambda' = \begin{pmatrix} \sqrt{\lambda_1} & & 0 \\ & \dots & \\ 0 & & \sqrt{\lambda_n} \end{pmatrix}$$

$$B = \frac{Q \Lambda' Q^T}{B^2} = Q \Lambda' Q^T Q \Lambda' Q^T = Q \Lambda'^2 Q^T = Q \Lambda Q^T = A$$

B pozitivně semidefinitní.

Konec 9. přednášky

5.3 Kvadratické formy

Chybí 10. přednáška.

Konec 10. přednášky

6 Převod matice do diagonálního tvaru

Spektrální rozklad: $A = Q \Lambda Q^T$

Je-li SAS^T diagonální, tak počet kladných (záporných, nulových) diagonálních hodnot = počtu kladných (záporných, nulových) vlastních čísel A .

Jak diagonalizovat?

$$E_k \dots E_1 \cdot A \cdot E_1^T \dots E_k^T \Rightarrow \text{Pomocí gaussovy eliminace}$$

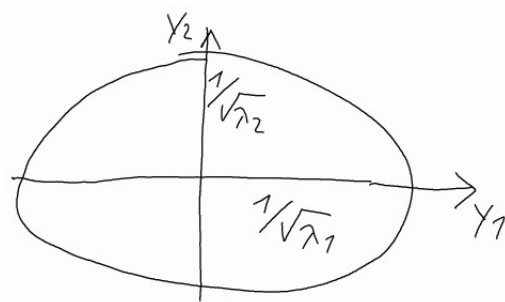
Příklad 6.1. Elipsoidy: $x^T A x = 1$, A $n \times n$ pozitivně definitní.

$$A = Q \Lambda Q^T$$

$$\underbrace{x^T Q \Lambda Q^T x}_{=y} = 1$$

$$y^T \Lambda y = 1$$

$$\lambda_1 y_1^2 + \lambda_2 y_2^2 + \dots + \lambda_n y_n^2 = 1$$

Obrázek 16: Elipsa

poloosy: $e_1 \dots e_n$
 délky: $1/\sqrt{\lambda_1}, \dots, 1/\sqrt{\lambda_n}$
 zpět k x : $x = Qy$: elipsoid:

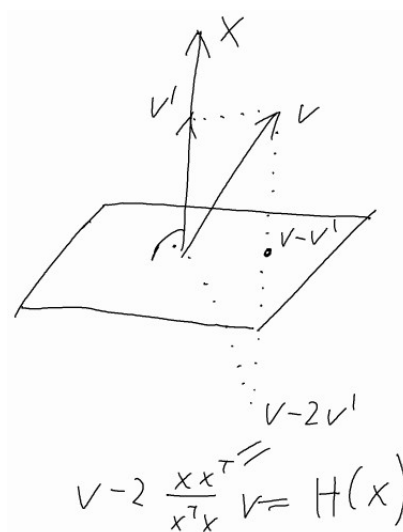
- poloosy: $e_i > Qe_i = Q_{*i} = i$ -té vlastní vektor A
- délky: $1/\sqrt{\lambda_i}$

Příklad 6.2. Kvadriky: $x^T Ax + Bx + c = 0$ (pro $n = 2$ jsou to kuželosečky)

7 QR rozklad

7.1 Householderova transformace

Definice 7.1. Buď $x \neq \theta$, Householderova matice je $H(x) = I - 2 \frac{xx^T}{x^T x}$

Obrázek 17: Householderova matice

Tvrzení 7.2. $H(x)$ je symetrická a ortogonální

Důkaz. • symetrická: součet symetrických

• ortogonální:

$$I^2 H(x)^T H(x) = H(x)^2 = \left(I - 2 \frac{xx^T}{x^T x}\right)^2 = I - 4 \frac{xx^T}{x^T x} + 4 \frac{1}{(x^T x)^2} x \underbrace{x^T x}_{\text{skalár}} x^T = \dots = I$$

Věta 7.3. (použití $H(x)$) Mějme $x, y \in \mathbb{R}^n$, $\|x\| = \|y\|$, pak $y = H(y - x)x$.

Důkaz.

$$H(y - x)x = \left(I - 2 \frac{(y - x)(y - x)^T}{(y - x)^T (y - x)}\right)x = x - 2 \frac{(y - x)^T x}{(y - x)^T (y - x)} (y - x) = \dots = y$$

Důsledek 7.4. Buď $x \in \mathbb{R}^n$ a definujme:

$$H = \begin{cases} H(x - \|x\|e_1) & \text{pokud } x - \|x\|e_1 \neq \theta \\ I & \text{jinak} \end{cases}$$

Pak $Hx = \|x\|e_1$

Důkaz. 1. $x = \|x\|e_1 \dots H = I$

$$Hx = Ix = x = \|x\|e_1$$

2. $x \neq \|x\|e_1$, dle věty:

$$H(x - \|x\|e_1) = H(-x + \underbrace{\|x\|e_1}_y)$$

$$y = H(y - x)x$$

$$\|x\|e_1 = H(\|x\|e_1 - x)x$$

Poznámka 7.5.

$$A = (a|A')$$

$$H.a = \|a\|e_1$$

$$H.A = \left(\begin{array}{c|c} \geq 0 & \\ \hline 0 & \tilde{A} \\ \vdots & \\ 0 & \end{array} \right)$$

Věta 7.6 (QR rozklad). Buď $A \in \mathbb{R}^{m \times n}$. Pak $\exists$ ortogonální $Q \in \mathbb{R}^{m \times m}$ a horní trojúhelníková $R \in \mathbb{R}^{m \times n}$, která má na diagonále nezáporná čísla tak, že $A = QR$.

Důkaz. Indukcí dle n :

1. $n = 1$: $A = (a)$

Pak $\exists$ Householderova matice H : $HA = Ha = \|a\|e_1 = \begin{pmatrix} \|a\| \\ 0 \\ \vdots \\ 0 \end{pmatrix}$. Tedy $A = H^T R$.

2. $n \leftarrow n - 1$: $a = A_{*1}$

Pak $\exists$ Householderova matice H_1 :

$$\|a\|e_1 = H_1 a = H_1 A_{*1} = (H_1 A)_{*1}$$

$$H_1 A = \begin{pmatrix} \|a\| & b^T \\ 0 & \\ \vdots & A' \\ 0 & \end{pmatrix}$$

$A' \dots (m-1) \times (n-1)$, podle indukce $\exists$ rozklad

$$A' = Q' R' / Q'^T$$

kde Q' ortogonální řádu $m-1$, R' je $(m-1) \times (n-1)$ horní trojúhelníková s nezápornou diagonálou.

$$\begin{pmatrix} 1 & \mathbf{0}^T \\ \mathbf{0} & Q'^T \end{pmatrix} H_1 A = \begin{pmatrix} 1 & \mathbf{0}^T \\ \mathbf{0} & Q'^T \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \|a\| & b^T \\ \mathbf{0} & A' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \|a\| & b^T \\ \mathbf{0} & Q'^T A' \end{pmatrix} = R$$

A tedy:

$$Q = \begin{pmatrix} 1 & \mathbf{0}^T \\ \mathbf{0} & Q'^T \end{pmatrix} H_1$$

Konec 11. přednášky

Algoritmus 7.7 (QR rozklad). (viz prezentace[2])

Věta 7.8 (Jednoznačnost QR rozkladu). A je regulární $\Rightarrow$ QR rozklad je jednoznačný a R má na diagonále kladné hodnoty.

Důkaz. 1. $A = QR \Rightarrow R$ je regulární $\Rightarrow$ diagonála > 0

2. sporem

$$A = Q_1 R_1 = Q_2 R_2 / Q_2^T \text{ zleva, } R_1^{-1} \text{ zprava}$$

$$U = \underbrace{Q_2^T Q_1}_{\text{ortogonální}} = R_2 R_1^{-1}$$

U je ortogonální a horní trojúhelníková s kladnou diagonálou

$$\begin{pmatrix} \boxed{-1} & \boxed{0} & 0 & & \\ 0 & \boxed{-1} & 0 & & \\ \vdots & 0 & 1 & & \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \\ 0 & 0 & 0 & & 1 \end{pmatrix}$$

Obrázek 18:

$$I = Q_2^T Q_1 = R_2 R_1^{-1}$$

Tedy $Q_1 = Q_2$, $R_1 = R_2 \Rightarrow$ spor.

7.2 QR a soustavy rovnic

$Ax = b$, A regulární

$$A = QR : QRx = b/Q^T$$

$$Rx = Q^T b$$

Řešení zpětnou substitucí. Oproti GE spotřebuje zhruba $2x$ více aritmetických operací, je však stabilnější.

7.3 QR a metoda nejmenších čtverců

$Ax = L$, $A \in \mathbb{R}^{m \times n}$:

$x = (A^T A)^{-1} A^T b$, A má lineárně nezávislé sloupce pomocí QR:

$$A = QR = (Q_1 Q_2) \begin{pmatrix} R_1 \\ 0 \end{pmatrix} = Q_1 R_1$$

R_1 je regulární, $Q_1 \dots$ prvních n sloupců Q

$$(A^T A)^{-1} A^T b = \dots = R_1^{-1} Q_1^T b$$

x je řešením $R_1 x = Q_1^T b$

$$\left(\begin{array}{c|c} \cdot & 0 \\ \cdot & 0 \\ \cdot & 0 \\ \cdot & 0 \\ \hline 0 & 0 \end{array} \right)$$

Obrázek 19:

7.4 QR a projekce

$A \dots$ lineárně nezávislých sloupců

projekce x do $S(A)$ je $x = A(A^T A)^{-1} A^T x$

přes QR rozklad:

$$A = QR = Q_1 R_1$$

$$x' = Q_1 R_1 R_1^{-1} Q_1^T x = Q_1 Q_1^T x$$

7.5 QR a ortogonalizace

A má lineárně nezávislé sloupce. Chceme ortogonalizovat sloupce A , $A = Q_1 R_1$. $S(A) = S(Q_1)$, sloupce Q tvoří ortonormální bázi $S(A)$

7.6 QR a vlastní čísla

Algoritmus 7.9 (QR algoritmus). $A_{0i} := A$
k-tá iterace:

- QR rozklad $A_k = Q_k R_k$
- $A_{k+1} = R_k Q_k$
- $k++$

Věta 7.10. V *k-tém kroku QR algoritmu (viz 7.9)* má matice A_k stejná vlastní čísla jako A

Důkaz.

$$A_{k+1} = Q_k^T \underbrace{Q_k R_k Q_k}_{A_k} = Q_k^T A_k Q_k$$

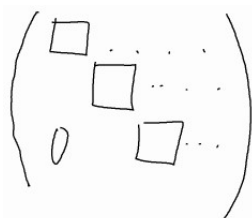
A_{k+1} , A_k jsou podobné, tedy mají stejná vlastní čísla

- skoro vždy konverguje k matici horní trojúhelníkové

Obrázek 20: Horní trojúhelníková matice

- komplexní vlastní čísla

Obrázek 21: Téměř horní trojúhelníková matice

8 SVD rozklad

(singular value decomposition)

Věta 8.1 (SVD rozklad). $A \in \mathbb{R}^{m \times n}$. Pak existuje ortogonální $X \in \mathbb{R}^{m \times m}$, $Y \in \mathbb{R}^{n \times n}$ a $\Sigma \in \mathbb{R}^{m \times n}$ tvaru:

$$\Sigma = \begin{pmatrix} \sigma_1 & 0 & & 0 & & \\ 0 & \sigma_2 & & 0 & & \\ & 0 & \ddots & & & \\ & & & \sigma_r & & \\ & & & & \ddots & \\ 0 & & & & & 0 & 0 \end{pmatrix}$$

$$\sigma_1 \geq \sigma_2 \geq \dots \geq \sigma_r > 0$$

(singulární čísla A , určeny jednoznačně) tak, že $A = X\Sigma Y^T$

Důkaz. Je složitý, s úskalími, u zkoušky nebude.

Algoritmus 8.2 (Výpočet SVD). *Spektrální rozklad $AA^T = X\Lambda X^T$, X ortogonální, v Λ vlastní čísla řazena sestupně.*

Spektrální rozklad $A^T A = Y\Lambda' Y^T$, Y ortogonální, v Λ' vlastní čísla řazena sestupně. Pak SVD rozklad je $A = X\Sigma Y^T$ a Σ je sestavená z odmocnin vlastních čísel.

Důkaz.

$$A = X\Sigma Y^T$$

$$AA^T = X\Sigma \underbrace{Y^T Y}_I \Sigma^T X^T = X\Sigma \Sigma^T X^T = X$$

$$\sigma_i = \sqrt{\lambda_i}$$

Pro Y analogicky.

Poznámka 8.3.

$$\sigma_i(A) = \sqrt{\sigma_i(A^T A)} = \sqrt{\sigma_i(AA^T)}$$

speciálně A symetrická:

$$\sigma_i(A) = |\lambda_i(A)|$$

Chybí zbytek poznámky.

Konec 12. přednášky

8.1 SVD a numerický rank

$$A = X \begin{pmatrix} \sigma_1 & 0 & & 0 \\ 0 & \sigma_2 & & \\ & 0 & \ddots & \\ & & & \sigma_r \\ & & & & \ddots \\ 0 & & & & & 0 & 0 \end{pmatrix} Y^T$$

$$\text{rank}(A) = r$$

$\epsilon > 0 \dots \sigma_1, \dots, \sigma_s \geq \epsilon, \sigma_{s+1}, \dots, \sigma_r < \epsilon$, numerický rank je s
 $\epsilon = \min(m, n)\sigma_1 \dots$ přesnost aritmetiky

8.2 SVD a pseudoinverze (Moore-Penrose)

$$A = X \begin{pmatrix} \sigma_1 & 0 & & 0 \\ 0 & \sigma_2 & & \\ & 0 & \ddots & \\ & & & \sigma_r \\ & & & & \ddots \\ 0 & & & & & 0 & 0 \end{pmatrix} Y^T$$

$A \dots m \times n$, pseudoinverze:

$$A^+ = Y \underbrace{\begin{pmatrix} \sigma_1^{-1} & 0 & & 0 \\ 0 & \sigma_2^{-1} & 0 & \\ & 0 & \ddots & \\ & & & \sigma_r^{-1} \\ & & & & \ddots \\ 0 & & & & & 0 & 0 \end{pmatrix}}_{\Sigma^*} X^T$$

Σ^* (moje označení, abych ji níže nemusel opisovat..)

Věta 8.4 (Vlastnosti pseudoinverze). 1. $A \text{ reg} \Rightarrow A^+ = A^{-1}$

2. $(A^+)^+ = A$

3. $AA^+A = A$

4. $A^+AA^+ = A^+$

5. $(A^+A)^T = A^+A$

6. $(AA^+)^T = AA^+$

...ale obecně $AA^+ \neq A^+A$, $(AB)^+ \neq B^+A^+$

Důkaz. 1. $A \text{ reg}$: $A = X\Sigma Y^T$

2. $AA^+ = X \underbrace{\Sigma Y^T Y \Sigma^*}_I X^T = I \Rightarrow A^T = A^{-1}$

3. $AA^+A = X\Sigma Y^T Y \Sigma^* X^T X \Sigma Y^T = X\Sigma Y^T = A$

8.3 SVD a komprese obrazu

A , a_{ij} = stupeň šedi

$$A = X \begin{pmatrix} \sigma_1 & 0 & & 0 \\ 0 & \sigma_2 & 0 & \\ & 0 & \ddots & \\ & & & \sigma_r \\ & & & & \ddots \\ 0 & & & & & 0 & 0 \end{pmatrix} Y^T$$

X_k, Y_k ...prvních k sloupců X, Y

$$(X_r X_r') \begin{pmatrix} S & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} Y_r^T \\ Y_r'^T \end{pmatrix} = (X_r X_r') \begin{pmatrix} S Y_r^T \\ 0 \end{pmatrix} = x_r S Y_r$$

v SVD rozkladu máme: $mr + nr + r = (m + n + 1)r$, komprese

$$A' = X_k \begin{pmatrix} \sigma_1 & 0 & & 0 \\ 0 & \sigma_2 & 0 & \\ & 0 & \ddots & \\ & & & \sigma_k \end{pmatrix} Y_k^T$$

$k \leq r$, $k = r - n$

komprimována:

$$\frac{(m + n - 1)k}{(m + n - 1)r} = \frac{k}{r}$$

8.4 SVD a geometrie lineárního zobrazení

$$y = Ax, A \text{ reg}, A = X\Sigma Y^T, A^{-1} = Y\Sigma^{-1}X^T$$

Poznámka 8.5. Kam se zobrazí jednotková koule?

$$\begin{aligned} 1 = \|X\|^2 &= \|A^{-1}AX\|^2 = \|A^{-1}y\|^2 = \left\| \underbrace{Y}_{\text{ortogonální}} \underbrace{\Sigma^{-1}X^T y}_{\text{vektor}} \right\|^2 = \|\Sigma^{-1} \underbrace{X^T y}_z\|^2 = \\ &= \left\| \begin{pmatrix} \sigma_1^{-1} & 0 & & 0 \\ 0 & \sigma_2^{-1} & & 0 \\ & 0 & \ddots & \\ & & & \sigma_r^{-1} \end{pmatrix} z \right\|^2 = \left\| \begin{pmatrix} \frac{z_1}{\sigma_1} \\ \vdots \\ \frac{z_r}{\sigma_r} \end{pmatrix} \right\|^2 = \frac{z_1^2}{\sigma_1^2} + \dots + \frac{z_r^2}{\sigma_r^2} \end{aligned}$$

Elipsoid s poloosami délek $\sigma_1, \dots, \sigma_r$

- míra deformace: $\frac{\sigma_1}{\sigma_r}$
- speciálně: A ortogonální: $\frac{1}{1}$

8.5 SVD a maticová norma

$$\|A\|_2 := \sigma_1(A)$$

A $n \times n$ reg... $\sigma_n = \min \|A - B\|_2$, B sing

Definice 8.6 (číslo podmíněnosti).

$$k(A) = \|A\| \|A^{-1}\|$$

speciálně

$$k_2(A) = \|A\|_2 \|A^{-1}\|_2 = \frac{\sigma_1}{\sigma_n} \geq 1$$

Poznámka 8.7 (Pravidlo palce). $k_2(A) \tilde{1}0^p \Rightarrow$ Gaussem ztratíme p desetinných míst přesnosti.

Příklad 8.8. Ortogonální matice $k_2(A) = 1$

Příklad 8.9. Hilbertova matice $(H_n)_{ij} = \frac{1}{i+j-1}$

$$k_2(H_5) \tilde{1}0^5$$

$$k_2(H_{10}) \tilde{1}0^{13}$$

$$Ax \leq b \Rightarrow \min$$

Konec 13. přednášky

Reference

[1] Domovská stránka předmětu na stránkách doktora Hladíka:

<http://kam.mff.cuni.cz/~hladik/LA2>

[2] Prezentace na stránkách doktora Hladíka:

http://kam.mff.cuni.cz/~hladik/LA2/la_slides_2.pdf